

- Wierzbicka, Anna. 1980. *The case for surface case*. Ann Arbor: Karoma Publishers.
- Wierzbicka, Anna. 1983. The semantics of case marking. I: *Studies in Language* 7: 247-75.
- Wierzbicka, Anna. 1986. The meaning of a case: A study of the Polish dative. I: *Brecht & Levine 1986*: 386-426.
- Zolotova, G. A. 1988. *Sintaksičeskij slovar'. Repertuar élementarnyx edinic russkogo sintaksisa*. Moskva: Nauka.

Aspektuelle verbklasser og semantiske roller – Den dobbelte aspektkalkule

Peter Widell

Summary

This paper is a presentation of a calculus of aspectual verb classes for which I have chosen the term **the double aspect calculus**. Building on Dowty's aspectual verb class calculus from 1972 and 1979 it is at the same time a critical examination and substantial modification of Dowty's calculus. As Dowty, I am drawing on a model theoretical framework for description of my calculus (although with no ambition of actually spelling out the calculus in its formal rigour). The central point of my paper is that Dowty's calculus of aspectual verbs – for brevity called the series *be-become-cause* (Danish *være-blive-gøre*) – should be supplemented with a second verb series, namely the series *have-get-give* (Danish *have-få-give*). The two series together could then be shown to form a basic matrix of six verbs which – via mereologically conceived set theory – could be given a constructive, model theoretical interpretation showing strong interrelations between the six verbs. In part 5 of this paper my calculus is put to use for a discussion of the possibility of specifying a fairly reasonable universal set of semantic roles.

1. Indledende bemærkninger

Artiklen er en præsentation af en kalkule over aspektuelle verbklasser, som jeg her har valgt at kalde **den dobbelte aspektkalkule**. Den bygger delvis på Downtys kalkule over aspektuelle verbklasser, som blev præsenteret dels i en afhandling fra 1972, dels i "Montague" (Dowty 1979). Samtidig er min kalkule udtryk for en kritik af og væsentlig udvidelse af Downtys kalkule.

I afsnit 2 vil jeg se på Downtys aspektkalkule fra bogen "Montague" (Dowty 1979).

I afsnit 3 vil jeg bl.a. med udgangspunkt i en mereologisk tolkning af mængdelæren opstille min egen, mere abstrakte dobbeltaspektkalkule.

I afsnit 4 vil jeg – som et eksempel på min kalkules anvendelsesmuligheder – angive et sæt **semantiske roller** ud fra kalkulen. Det vil under hensyntagen til de forbehold, jeg kommer med, være min påstand, at disse roller er

uomgængelige i den forstand, at man uden disse roller vil være ude af stand til at redegøre for centrale metafysiske kategorier som tid, rum og kausalitet.

2. Downtys konstruktive program – aspektkalkulen

Dowty tager udgangspunkt i iagttagelser inden for generativ semantik. Det gælder først og fremmest Lakoffs konstatering i Lakoff (1970 [1965]) af, at der eksisterer en sammenhæng mellem sætninger af typen:

- (1) *Suppen er kold*
- (2) *Suppen bliver kold*
- (3) *John gjorde suppen kold*
- (4) *John kølede suppen*

Som det kan ses, indgår ordet *kold* i alle eksempler, i (1), (2) og (3) direkte, og i (4) i afledt form. Endvidere eksisterer der den sammenhæng mellem sætningerne, at (2) kan ses som en konsekvens af (3) og (1) som en konsekvens af (2). Samtidig kan (4) ses som en parafrase over (3). Da Lakoff tilslutter sig den transformationsgrammatiske antagelse om, at transformationer skal være meningsbevarende, får denne konstatering Lakoff til at tale om eksistensen af to dybdesemantiske træk i (1), nemlig +INCHOATIVE og +CAUSATIVE, og ét dybdesemantisk træk i (2), nemlig +CAUSATIVE.

Denne konstatering mener McCawley (1968) at kunne generalisere, så den ikke kun angår udtryksmæssigt beslægtede adjektiver og verber – her *kold* og *køle* – men også verber, hvor man ikke umiddelbart kan se nogen betydningsmæssig beslægtethed ud fra udtrykkene, sådan som mellem fx *i live* og *dræbe* (*dræbe* = CAUSE NOT TO LIVE).

Gennem kompositionelle strategier som den, eksemplet er udtryk for, synes det nu muligt i almindelighed at analysere en række, tilsyneladende disparate verber gennem træk som BECOME, CAUSE osv. og blotlægge forskellige abstrakte, kompositionelle mønstre bag dem.

Denne tanke overtager Dowty. Imidlertid finder han Lakoffs og McCawleys begrundelsesstrategi for en gennemførelse af tanken utilstrækkelig. Som McCawleys eksempel viser, består den semantiske 'opløsning' af et sætningsformet udtryk i komponenter blot i, at den analyserede sætnings ord erstattes med andre ord, her CAUSE, BECOME, ALIVE. Disse nye ord står imidlertid

i sig selv uafklarede hen. De bruges i et pseudoteoretisk komponentsprog, men deres betydning forklares ikke. Heroverfor foreslår Dowty en egentlig betydningsforklaring via en skridtvis **modelteoretisk konstruktion**. Dowty mener selv at kunne finde et positivt grundlag for en sådan modelkonstruktion i filosofisk begivenheds- og handlingsteori.

Dowty tager i sin konstruktion udgangspunkt i verberne *be*, *become* og *cause* eller på dansk *være*, *blive* og *gøre*. Det er i den forbindelse Dowtys strategi at opfatte *være*, ikke som komponent i en dybdestruktur, men som verbet *være*, og *BLIVE* og *GØRE* som **sætningsoperatører**. Nærmere bestemt opfatter han *være* som element i en **prædikation**, der kan danne udgangspunkt for konstruktionen af en sætning med operatoren *BLIVE*, der igen kan danne udgangspunkt for konstruktionen af en sætning med operatoren *GØRE*:

<i>være</i> α :	<i>være kold, være rund, være ru, være stiv</i>
<i>BLIVE</i> (<i>være</i> α):	<i>blive kold, kølne, blive rund, blive ru, stivne</i>
<i>GØRE</i> (<i>BLIVE</i> (<i>være</i> α)):	<i>gøre kold, køle, gøre rund, gøre ru, stive</i>

Denne konstruktive betragtningssmåde kan ifølge Dowty udvides, så også verber, der ikke har noget umiddelbart 'underliggende' adjektiv, også vil kunne konstrueres med *være* og med *BLIVE* og *GØRE* som sætningsoperatører:

<i>GØRE</i> (<i>BLIVE</i> (<i>være grøn</i>)))	=	<i>male</i>
<i>GØRE</i> (<i>BLIVE</i> (<i>være ikke-levende</i>)))	=	<i>dræbe</i>

Dermed åbnes op for grammatisk behandling af en række leksikalske størrelser, fortrinsvis verber, men også andre typer ord og faste vendinger. Her spiller de tre verbers indbyrdes konstruktive sammenhæng en helt afgørende rolle. Først og fremmest ved konstruktion af verber som fx *male* og *dræbe*, der kan opfattes som konstruktive konkretiseringer af *være*, *blive* og *gøre*. Men også ved konstruktion af mere komplekse verber, hvis referenter udgør en del af disse verbers referenter (fx er en perception, en volition eller et motiv altid en del af en handling), eller ved konstruktionen af kombinationer af sådanne referenter (fx er visse genstande for *give* handlinger, giveneren udfører ud over at *give*: *hjælpe*, *udbringe*, osv.).

Som sagt orienterer Dowty sig mod filosofisk handlingsteori som grundlag for konstruktionen af sin model. Med baggrund i især Vendlers klassifikation

af verber i henholdsvis *states*, *activities*, *accomplishments* og *achievements* (Vendler 1967), adopterer han von Wrights begivenhedsanalyse (von Wright 1963, 1968) og Stalnakers (1968) og Lewis' (1973) analyse af kausalitet og normativitet i lyset af kontrafakticitetsbegrebet i den semantiske fastlæggelse af henholdsvis tilstande, begivenheder og årsager og intentioner.

Uden at gå i detaljer med Downtys konstruktion vil jeg pege på nedenstående grove parallelitet mellem Vendler-klassifikationen og Downtys klassifikationsforslag (angivet i kantet parentes):

		eksempler
BE	[tilstand]	
	state	<i>være blå, vide</i>
	activity	<i>svømme, tegne</i>
BECOME	[begivenhed]	
	achievement	<i>blive blå, brække, dø</i>
CAUSE	[årsag]	
	[intention]	
	accomplishment	<i>åbne låget, tegne en cirkel</i>
	achievement	<i>finde, erkende, opnå</i>

Figur 1

I Vendlers og Downtys klassifikation tilhører 'male et billede' og 'erkende' hver sin klasse. Den første handling er en accomplishment, den anden en achievement. Det er for så vidt i orden, da der er en – ofte grammatikaliseret – forskel på de to situationstyper. Imidlertid er klasserne ikke komplementære, som klassifikationen antyder. Achievements er en type accomplishments. Distinktionen hører derfor ikke hjemme på klassifikationens abstraktionsniveau. Jeg foreslår følgende mere homogene klassifikation (Downtys situationstyper er stadig angivet i parentes):

		eksempler
BE	[tilstand]	
	tilstand	<i>være blå</i>
BECOME	[begivenhed]	
	begivenhed	<i>blive blå, brække, dø</i>
	proces	<i>koge, smelte, tø</i>
CAUSE	[årsag]	
	[intention]	
	handling	<i>åbne låget, tegne en cirkel</i>
	aktivitet	<i>løbe, køre bil</i>

Figur 2

"Tilstand" vil jeg lade være defineret som en situation, hvor en entitet bevarer samme egenskab(er) eller befinder sig på samme rumlige lokalitet over en vis tid. Herudover vil jeg definere "begivenhed" som en momentan tids-rumlig tilstandsforandring eller rumlig lokalitetsændring, "proces" som en serie af tilstandsforandringer, "handling" som en agentpåvirket begivenhed og "aktivitet" som en serie agentpåvirkede begivenheder. Jeg vil i det følgende gå ud fra, at intentioner er en slags årsager. Det betyder at sættet af situationstyper netop vil være det nødvendige og tilstrækkelige sæt til afspejling af de grundlæggende bestemmelser: tid, rum og kausalitet. Det betyder ikke, at modellen ikke vil kunne udbygges, så den fx bl.a. kommer til at rumme Vendlers og Downtys distinktion mellem handlinger, der er accomplishments, og handlinger, der er achievements. Men det betyder, at på lige netop abstraktionsniveauet for tid, rum og kausalitet, vil de beskrevne situationstyper være de nødvendige og tilstrækkelige.

3. Den dobbelte aspektkalkule

I Downtys aspektkalkule er det opfattelsen, at *be*, *become* og *cause*, som jeg i det følgende vil benævne på dansk, altså *være*, *blive* og *gøre*, er de mest grundlæggende verber, hvorudfra alle andre verber i sproget kan konstrueres.

Denne opfattelse vil jeg gerne imødegå. Ud over den konstruktivt sammenbundne verbal-serien *være*, *blive* og *gøre*, findes der ifølge min mening endnu en verbal-serie, der er lige så fundamental som *være*, *blive* og *gøre*, idet den – så vidt jeg kan se – er i stand til at modstå ethvert forsøg på at lade sig reducere til et særtilfælde af (eller en tillægskonstruktion til) denne serie.

Ganske vist nævner Dowty ord fra serien i sin bog. Men ikke som ord, der er konstruktivt afledt af hinanden, og slet ikke i de centrale betydninger af ordene, jeg her vil tage udgangspunkt i.

Serien, jeg mener er lige så fundamental som *være*, *blive* og *gøre*, er *have*, *få* og *give*. Som det kan bemærkes, danner *være* og *blive* sammen med *have* og *få* de fire såkaldte hjælpeverber i sproget. Men ligesom *være* og *blive* ikke hos Dowty tænkes i betydningen 'hjelpeverber', således vil jeg heller ikke tænke på *være*, *blive*, *have* og *få* i denne betydning, selv om jeg bestemt ikke vil udelukke, at der er en forbindelse mellem den grundbetydning, jeg har i tankerne her, og betydningen som hjælpeverber.

Den grundbetydning af *have*, jeg har i tankerne, er den **genitiviske eller partitive betydning af ordet**, dvs. betydningen 'have-som-del', som den kommer til udtryk i eksempler som:

bilen har kun tre hjul (genitiv: *bilens tre hjul*)
bladene på træet (genitiv: *træets blade*)

Tilsvarende gælder for *få* og *give*, at det kun er denne genitiviske eller partitive betydning af ordene, jeg vil tage i betragtning.

Jeg vil lade min analyse af *være*- og *have*-serien være underlagt følgende præmisser:

1. præmis: Som det allerede er fremgået, vil jeg lade analysen være begrænset til at omfatte 'højt' agentivitet involverende konkrete entiteter i tid og rum, dvs. enten kausalitet eller empragmatisk handlen. Jeg vil med andre ord ikke komme ind på tale og tænkning, ligesom jeg heller ikke vil komme ind på delhandlinger i forbindelse med empragmatiske handlinger af typen perceptions- og viljesakter. Eksempler kan dog indeholde sådanne handlinger, men skal da forstås abstraktivt. Jeg vil gå ud fra, at når der i eksempler refereres til ting eller personer som agenter, så vil der være tale om en elliptisk angivelse af henholdsvis begivenhedsformet årsag eller handleintention.

2. præmis: Jeg vil i det følgende – uden at føre egentlig bevis for det – underforstå, at min analyse er transcendent (i den pragmatiske betydning af ordet, Strawson (1957) har grundlagt).

3. præmis: I min analyse vil jeg lade som om, verden udelukkende består af diskrete mængder af ting (svarende til mængden af naturlige tal). Således vil jeg

ikke kunne yde retfærdighed over udtryk for stoffer (*guld*), processer (*Vandet koger*) og aktiviteter (*Jens ryger meget*).

4. præmis: Jeg vil ikke behandle sammensatte situationer og dermed heller ikke grammatiske konstruktioner, der refererer til sammensatte situationer.

5. præmis: Jeg vil se bort fra diskurs-pragmatiske særforhold og fx lade topic og subjekt være sammenfaldende i eksempler og skematiske fremstillinger.

Lad os nu ud fra disse præmisser se nærmere på min foreslåede dobbeltaspekt-kalkule. Det er altså min påstand, at den konstruktive verbal-serie *have*, *få*, *give* i virkeligheden er lige så fundamental som verbal-serien *være*, *blive*, *gøre*. Men i virkeligheden vil min påstand ikke blot indskrænke sig hertil: jeg vil også hævde, at der eksisterer en afgørende parallelitet mellem udviklingen af de enkelte ord i de to serier. Ligesom *blive* kan forstås som en operator anvendt på en sætning med *være* og *gøre* som en operator anvendt på en sætning med *blive*, således kan *få* forstås som en operator anvendt på en sætning med *have*, og *give* som en operator anvendt på en sætning med *få*:

<i>være</i> α	<i>have</i> α
BLIVE (<i>være</i> α)	FÅ (<i>have</i> α)
GØRE (BLIVE (<i>være</i> α))	GIVE (FÅ (<i>have</i> α))

fx:

<i>Suppen er kold</i>	<i>Hun har en dukke</i>
<i>Suppen bliver kold</i>	<i>Hun får en dukke</i>
<i>Han gør suppen kold</i>	<i>Han giver hende en dukke</i>

Men ikke nok med det. Selv om der, som man kan se, er forskellige udtryk for operatorerne i de to serier, er der i virkeligheden tale om de samme operatorer. Vi har set, at *blive* angiver en begivenhed, og at *gøre* angiver en agent (årsag, kraft, intention). Men nøjagtigt det samme angiver *få* og *give*. *Jeg får* (*har* α) angiver, at en begivenhed er sket, så jeg nu har α . Og *jeg giver* (*får* (*har* α)) angiver, at en årsag har virket ind, så jeg har fået α , således at jeg nu har α . Vælger vi nu som operator for en begivenhed en enkeltpil efterfulgt af en tilstand og som operator for en årsag en dobbeltpil efterfulgt af en begivenhed, der igen vil kunne angives ved en enkeltpil efterfulgt af en tilstand, kan vi – idet vi for den metafysiske fuldstændigheds skyld samtidig må referere til en årsag C i den angivne årsagsrelation – skitsere den foreløbige (delvis ikoniske) syntaks for henholdsvis *være*-serien og *have*-serien på følgende vis:

$$[C \Rightarrow [\rightarrow [\text{v\ae-re-tilstand}]]]$$

g\o-re blive

$$[C \Rightarrow [\rightarrow [\text{have-tilstand}]]]$$

give f\aa

Figur 3

Blive og *f\aa* kan da defineres som henholdsvis [pil + v\ae-re-tilstand] og [pil + have-tilstand] og *g\o-re* og *give* som henholdsvis [dobbeltpil + enkeltpil + v\ae-re-tilstand] og [dobbeltpil + enkeltpil + have-tilstand].

I virkeligheden er skemaet i Figur 3 metafysisk mangelfuldt, da der ikke er angivet nogen udgangstilstand for en begivenhed. Grunden hertil er, at selvom der altid vil v\ae-re en udgangstilstand, s\aa er det vanskeligt at specificere den i positive termer: Er begivenheden fx, at en bordplade bliver slebet glat, er det vanskeligt at angive, hvad udgangssituationen og overgangsfaserne egentlig best\aa-er i i anden forstand end, at endnu er bordet *ikke* blevet slebet glat. Der eksisterer med andre ord en vis asymmetri mellem udgangstilstand og sluttilstand. Det betyder ikke, at det s\aa ikke altid vil v\ae-re muligt at specificere en udgangstilstand. For det vil det. Men det betyder, at det kan v\ae-re vanskeligt og som oftest ogs\aa irrelevant at udplukke den¹. Derfor – men ogs\aa fordi skemaet ellers let bliver for uoverskueligt – vil vi undlade at anf\o-re udgangstilstand.

Modellen har metafysiske implikationer: Hvis Kant har ret i, at hvor der er en begivenhed, vil man ogs\aa altid kunne sp\o-rge til en \aa-rsag, vil vi kunne se de tre parenteser som udtryk ikke blot for tre mulige aspekter, men for **tre aspekter anlagt p\aa et og samme vilk\aa-rlige stykke af verden** for hver af de to serier:

Et aspekt, hvor vi ser p\aa dette vilk\aa-rlige stykke af verden som en tilstand tilvejebragt ved en begivenhed, for\aa-rsaget af en kraft (udtrykt ved brug af *g\o-re* eller *give*).

Et aspekt, hvor vi ser p\aa det samme stykke af verden som en tilstand tilvejebragt ved en begivenhed (udtrykt ved brug af *blive* eller *f\aa*).

Et aspekt, hvor vi ser p\aa det samme stykke af verden som en tilstand (udtrykt ved brug af *v\ae-re* eller *have*).

Men ikke nok med det: De to serier har andre f\aelles udgangspunkter. De kan **begge ses som hvert deres udtryk for de samme forhold mellem del og helhed**. Som vi har v\ae-ret inde p\aa, udtrykker *have*-serien partitive forhold: *Tr\ae-t har blade*; *Hesten f\aa-r foder*. Men ser vi n\ae-rmere efter, synes faktisk ikke kun *have*-serien, men ogs\aa *v\ae-re*-serien at udtrykke et partitivt forhold. Det viser sig for s\aa vidt allerede i *v\ae-re*-s\ae-tninger med lokativ, fx

<i>Der er blade p\aa tr\ae-t</i>	<i>Tr\ae-t har blade</i>
<i>Der kommer blade p\aa tr\ae-t</i>	<i>Tr\ae-t f\aa-r blade</i>
<i>Solskin g\o-r, at der kommer blade p\aa tr\ae-t</i>	<i>Solskin giver tr\ae-t blade</i>

Her kan man se, at de to serier – ogs\aa *v\ae-re*, *blive* (her repr\ae-senteret ved *komme*) og *g\o-re* og *have*, *f\aa* og *give* – i virkeligheden kan ses **som to typer aspekt lagt ned over den n\o-jagtigt samme situation i verden**: her synes de to serier med andre ord at v\ae-re ganske neutrale over for, hvad der er tilf\ae-det i verden: Vi har dels en aspekttype, hvor udgangspunktet er en tilstand, som kan ses p\aa to forskellige m\aa-der: som en del, der fokuseres p\aa, i forhold til en helhed (*v\ae-re* osv.), eller som en helhed, der fokuseres p\aa, i tilknytning til hvilken, der eksisterer en del (*have* osv.). Og vi har en aspekttype, hvor udgangspunktet ligeledes er en tilstand, som vi s\aa enten kan se som tilstand slet og ret (hvilket kr\ae-ver kvantifikation over \e-n tilstand), som en sluttilstand i forbindelse med en begivenhed (hvilket kr\ae-ver operatoren '→' samt kvantifikation over to tilstande eller over en proces og en tilstand) eller som sluttilstand i en begivenhed for\aa-rsaget af en agent (\aa-rsag, kraft, handling) (hvilket kr\ae-ver operatoren '⇒', operatoren '→' samt kvantifikation over to s\ae-t best\aa-ende af enten to tilstande hver eller en proces og en tilstand, hvor der igen er mulighed for, at den f\o-rste operator tolkes pr\ae-dikatslogisk som en kvantor, sp\ae-ndende over de to ovenfor n\ae-vnte s\ae-t (humeskausalitet), eller modallogisk, fx som en operator sp\ae-ndende over mulige verdener af s\aa-danne s\ae-t, minimalt forskellige fra den faktiske verden, s\aa-dan som Lewis (1973) foresl\aa-r i sin analyse (kontrafaktisk kausalitet)).

Vi kan provisorisk kalde den f\o-rste aspekttype for **fokuseringsaspekt** (skal helheden eller delen i fokus) og den anden aspekttype for **situationstypeaspekt** (denne aspekttype har vi til f\aelles med Dowty)².

Lad os unders\o-gge fokuseringsaspektets muligheder lidt n\ae-rmere. Indtil videre har vi kun set p\aa s\ae-tninger med lokativ. Sp\o-rgsmalet er imidlertid, hvad vi skal g\o-re med konstruktioner af pr\ae-dikativ type som fx:

*Bolden er blå
Hun er glad*

Lader sådanne konstruktioner sig nu også forstå som i virkeligheden et prædikativt fokuseringsaspekt svarende til det lokative fokuseringsaspekt? Det ville jo så afgjort være en fordel, hvis de gjorde. Det ville nemlig betyde, at vi **helt generelt** vil kunne tale om *være* (og *blive* og *gøre*) som et fokuserings-aspekt-angivende verbum.

Nu viser det sig faktisk, at vi kan foretage en sådan generalisering. Men for at se det, må vi nærme os mængdelæren på en lidt anderledes måde end i den klassiske udlægning. Vi må forstå den **mereologisk**.

Et mereologisk udgangspunkt for mængdelæren er første gang skitseret af den polske logiker Stanisław Leśniewski omkring 1914 (og uafhængigt af og nogenlunde samtidig med ham af Whitehead under navnet "Theory of Extension") i et forsøg på at løse problemerne omkring Russells påpegning af uforståeligheden af Zermelos mængdebegreb. Det mereologiske synspunkt er i de senere år blevet diskuteret med stadig større interesse. Den mereologiske mængdelære regnes blandt flere som bedre i stand til at begrunde matematikken end Cantors og Zermelos klassiske mængdelære. Som Lewis (1991) har gjort opmærksom på, eksisterer der en uklarhed i grundlæggningen af den klassiske mængdelære: En mængde defineres normalt som en samling entiteter (ting, abstrakte størrelser), der indgår som elementer i denne mængde. Imidlertid kan en mængde bestående af blot ét element (ja, sågar nul elementer) være en mængde i den klassiske mængdelære, hvilket ikke forekommer intuitivt plausibelt ud fra definitionen. Hvis man imidlertid indskrænker element-i-mængde til en relation, der kun gælder for et element og dets tilsvarende singletonmængde, kan hele mængdelæren rejses over denne grundrelation i form af mereologi, dvs. del-helheds-tænkning. Enhver mængde kan nemlig da defineres gennem sine delmængder og i sidste instans gennem de singleton-mængder, der udgør mængdens yderste bestanddele.

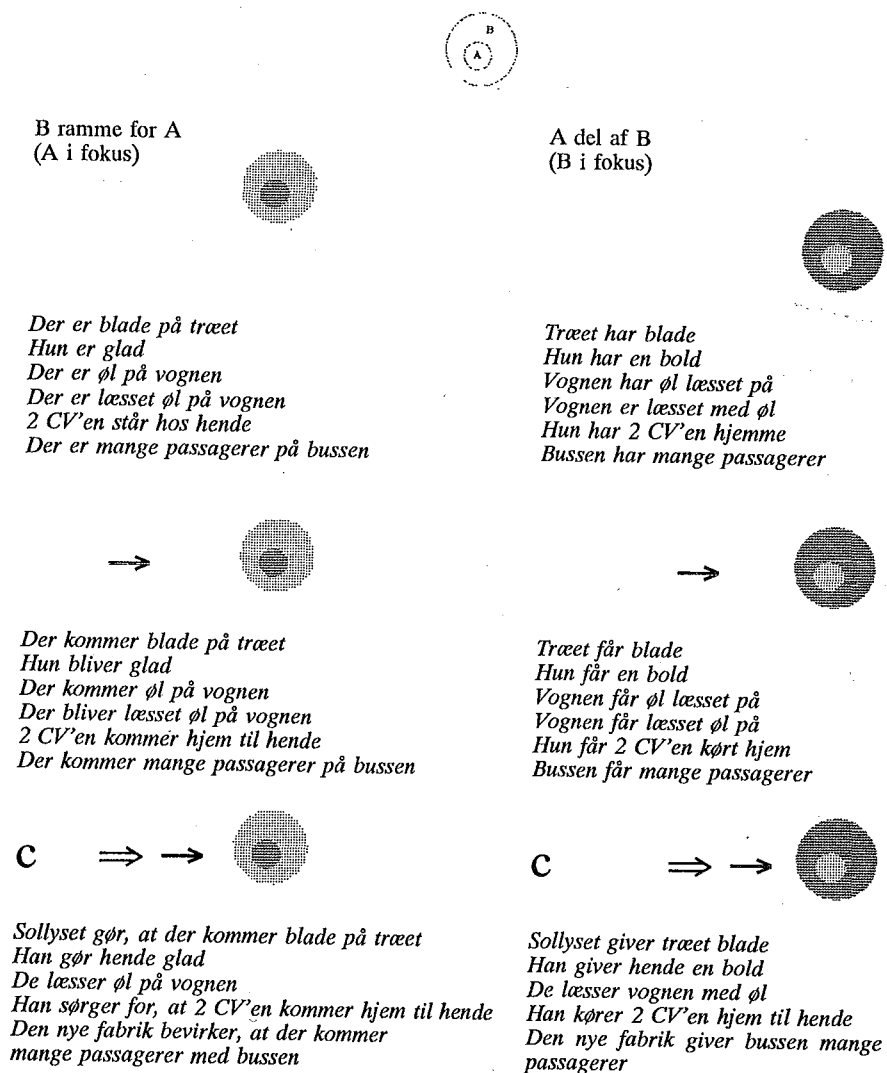
Det rejser selvfølgelig problemet om, hvad man skal forstå ved relationen element-i-singletonmængde og ikke mindst ved selve begrebet 'singletonmængde'. Er der fx tale om en entitet, der eksisterer i sin egen (metafysiske) ret? Kan den eventuelt gives et metafysisk fundament i begrebet om en situation eller state-of-affair, sådan som Armstrong foreslår, (jf. Armstrong 1978, 1989, Scaltsas 1990, Lewis 1991, Oliver 1992)? Eller er der tale om noget

helt tredje? Disse spørgsmål tillader pladsen her ikke, at jeg rejser. I denne sammenhæng kan jeg blot nævne, dels at det samme problem omkring forståelsen af 'mængde' eksisterer for den klassiske mængdelære, dels hvad der er det centrale for vores formål, nemlig at indførelsen af en mereologisk tolkning af mængdelæren i virkeligheden synes gennemførlig uafhængigt af metafysisk udgangspunkt: Del mereologiske mængdelære kan forstås som metafysisk neutral (Lewis 1991: 75ff). Det muliggør, hvadenten singletonmængden opfattes som tilstand, situation eller noget helt tredje, en tolkning af prædikativet, fx prædikativet 'firkantet', som i virkeligheden en sum af singletonmængder, hver indeholdende en firkantet ting som element. Men dermed er det muligt i almindelighed at analysere subjekt-prædikat-forholdet, der inden for den modelteoretiske semantik behandles som et forhold mellem element og mængde – fx behandles *bordet er firkantet* på denne måde: Det individ, *bordet* refererer til, er **element i mængden** af alle ting, der er firkantede – som i virkeligheden et mereologisk forhold: Det individ, *bordet* refererer til, er element i en singletonmængde, der **udgør en del af summen** af alle de singletonmængder, der hver især indeholder en firkantet ting³. Mereologien ændrer dermed kort fortalt 'E' til 'C'.

Men det betyder, at det førnævnte fokuseringsaspekt ud over at finde anvendelse på lokative konstruktioner også vil kunne bruges på konstruktioner med prædikat. Fokuseringsaspektet må med andre ord gælde generelt. Forholdet mellem prædikat og lokativ er da i virkeligheden blot et forhold mellem mereologisk sum og en konkretisering af denne sum, så den også indeholder (indbyrdes ordnede) sæt af individer, hvor hvert sæt omfatter et tidspunkt og en rumlig lokalitet. Vi har altså alment:

(A)	et aspekt, hvor delen står i fokus, og helheden ses som en baggrund eller ramme for denne del, fx		
		fokus	baggrund, ramme
	prædikativ
lokativ	<i>Katten er
Der er blade</i>	<i>grå
på træet</i>
(B)	et aspekt, hvor det er helheden, der står i fokus, og delen ses som noget, der er <i>lagt til</i> eller <i>ind i</i> eller <i>sat på</i> osv. ⁴ , fx		
		fokus	del(e)
	lokativ	<i>Træet</i>	<i>har blade</i>

Det vil sige, at vi kan skitsere nedenstående mereologiske model over de to aspektserier:

Figur 4

Øverst i figuren nedenfor findes to cirkler med cirkel A inde i cirkel B. De angiver (ikonisk) to mængder, en delmængde A, der kan være en singleton-mængde eller en mereologisk sum, og en mereologiske sum, der omfatter delmængden A plus en eller flere andre mængder. Denne mereologiske sum danner nu udgangspunkt for konstruktionen af verberne i de to situationstype-aspekt-serier *være, blive, gøre* og *have, få, blive* (konstruktionen udføres dog ikke i praksis, men må udtrages som abstraktivt element i de eksemplificerede verber). Nedenunder de to cirkler er anbragt to kolonner med tre rækker i hver kolonne: de angiver en udfoldet version af den tidligere præsenterede model med de kantede parenteser. I første række modellen for *være* og *have*, i anden række modellen for *blive* og *få* og i tredje række modellen for *gøre* og *give*. Som man kan se, er de to foromtalt cirkler gentaget ned gennem kolonnerne. De angiver de (mereologisk forståede) tilstande, der skal være til stede, for at verbalerne i de to situationstype-aspekt-serier, *være*-serien og *have*-serien, kan anvendes med sande udsagn som resultat. Cirklerne i modellen er tonede for at angive, hvad der er i fokus: delen (der da gør helheden til baggrund eller ramme) eller helheden (der da gør delen til - del). Den mørkeste cirkel vil altid være den, der er i fokus.

Som det ses, kan alle pladser i de to serier i dobbeltkalkulen belægges med eksempler. Der er imidlertid ikke altid nogen gennemgående parallelitet i serien mellem model og grammatisk realiseringsmulighed. Det gælder især, hvor tilstandsbeskrivelserne er prædikative. I eksemplet:

Hun er glad

kan man let konstruere *være*-serien:

Hun blev glad
Han gjorde hende glad

Men der synes ikke at være noget tilsvarende udtryk i forbindelse med *have*-serien:

**Glad har hende*
**Glad får hende*
**Han giver glad hende*

Ejheller hvis man tillader sig det obligatoriske afledning til nominal størrelse, som man jo må kræve, hvis man vil gøre noget til tema for omtale:

- *Glæden har hende
- *Glæden får hende
- *Han giver glæden hende

Men selv om sådanne formuleringer virker besynderlige – hvem vil tage udgangspunkt i og dermed se sagerne i verden fra almenbegrebernes i stedet for fra tingenes synsvinkel – er der i virkeligheden ingen semantisk grund til, at vi ikke skulle kunne betjene os af dem. Under alle omstændigheder passer pengene rent semantisk, nemlig under den forudsætning, at vi arbejder med en mereologisk tolket mængdelære: Summen af alle singletonmængder indeholdende glade individer har jo netop singletonmængden med hende som element som delmængde.

Man det vil altså sige, at vi – med det forbehold, at nogle af pladserne i den dobbelte aspektkalkule kan være tomme for nogle sprogs vedkommende – i virkeligheden vil kunne gennemføre paralleliteten mellem lokativ og prædikativ hele vejen gennem den dobbelte aspektkalkule:

B ramme for A
(A i fokus)

prædikativ:
lokativ:

A er B
A er i B

prædikativ:
lokativ:

A bliver B
A kommer i B

C ⇒

prædikativ:
lokativ:

C gør A B
C kommer A i B

A del af B
(B i fokus)

[B har A (som del)]
B har A

[B får A (som del)]
B får A

C ⇒

[C giver B A (som del)]
C giver B A

Figur 5

Der er sat parentes om det prædikative *have*-fokuserings-aspekt, fordi det består af 'tomme pladser' i dansk og de fleste andre sprog.

Diskussionen om, hvorvidt man i forskellige sprog kan finde tomme pladser, fører naturligt til det omvendte spørgsmål, om der er pladser, som **aldrig** vil kunne være tomme. Hermed rejses samtidig spørgsmålet om aspekt-kalkulens eventuelle transcendentalitet.

Her viser vor model følgende overraskende billede for fokuseringsaspektets vedkommende: Da fokuseringsaspektet er et helt igennem epistemologisk anlagt aspekt – om helheden eller delen skal være fokus i en mængderelation, er ikke et træk ved verden, men ved det epistemiske subjekt, der betragter verden – er der **ingen forskel i verden** på, om man vælger det ene eller det andet aspekt. Derfor kan i virkeligheden det ene aspekt undværes, og da det gælder såvel for den prædikative serie som for den lokative, kan man sige, at det for en semantisk korrekt fremstilling af verden faktisk vil være muligt at undvære enten *være*-aspektet eller *have*-aspektet, og alligevel have et fuldt dækkende sprog om den spatio-temporale-kausale verden.

Dette resultat af vores undersøgelse kunne tyde på, at Dowty derfor kan have ret i, at *være*-serien af kalkulen er tilstrækkelig for genereringen af de redskaber, der skal til for at tale om de forskellige ting og forhold i verden. Sådan som Dowty slutter, kan man imidlertid ikke helt slutte. Man skal nemlig lægge mærke til, at lige som vi kan vælge *være*-serien i kalkulen som eneste system for dannelsen af verber i sproget, så vil vi også kunne vælge *have*-serien, og altså i virkeligheden undvære *være*-serien. Det vigtige er altså, at den fulde redegørelse for aspekt, skal rumme denne valgmulighed. Men den peger Dowty ikke på. Ydermere er det ikke sådan, at *have*-serien kan konstrueres alene ud fra de forudsætninger, der er til stede i *være*-serien, hvilket Dowtys oplæg forudsætter. Så Dowtys analyse vil alene af denne grund være utilstrækkelig.

Hvad situationstype-aspekternes transcendentalt angår, synes forholdet at være dette: Accepterer man de kantske transcendentale anskuelsesformer og forstandskategorier, må enten *være*-serien eller *have*-serien – forstået som såvel en prædikatv som en lokativ verbal-serie – være repræsenteret aktuelt og fuldstændigt, og den eventuelt ikke-aktualiserede serie må altid eksistere som mulighed: da verden viser sig for os og altid *må* vise sig for os som spatio-temporalt lokaliseret sammenhæng af ting under påvirkning af årsager (der enten kan være kræfter eller virksomme handleintentioner), må vi i sproget forudsætte midler for referencer til prædikatv og lokativt forståede tilstande, begivenheder og handlinger.

4. Semantiske roller i den dobbelte aspektkalkule

I dette afsnit vil jeg vise, at det inden for rammerne af den dobbelte aspektkalkule er muligt at opbygge en tilforladelig teori om semantiske roller.

Semantiske roller har været et omstridt tema i lingvistikken lige siden Fillmore gjorde temaet aktuelt med sine artikler om semantiske kasusroller (som Fillmore selv kaldte dem) fra midten af 60'erne til slutningen af 70'erne (Fillmore 1966, 1968a, 1968b, 1971, 1977).

I Fillmore (1968b) introduceres en rent semantisk baseret grammatikmodel, der i 1971 og især i 1977 yderligere inddrager kognitive og diskurs-pragmatiske indfaldsvinkler til sprogbeskrivelsen. Groft set repræsenterer Fillmores model

følgende opfattelse af den sproglige ytring: Taleren danner sin ytring ved i sit mentale leksikon først at vælge et bestemt verbum, repræsenterende en bestemt 'scene' (i AI- eller cognitive science-forstand) med bestemte semantiske roller tilknyttet. Dette sæt roller hentes fra "[...] a set of universal, presumably innate, concepts [...]" (Fillmore 1968a: 25). I 1971-udgaven defineres sættet som AGENT, EXPERIENCER, INSTRUMENT, OBJECT, SOURCE, GOAL, LOCATION og TIME + en yderligere rolle, som Fillmore ikke bestemmer yderligere (han overvejer bl.a. BENEFACTIVE, men mener ikke denne rolle er tilstrækkelig grundlæggende). Sætningens endelige grammatiske udformning sker derpå ved, at en række transformationer udløst af diskurs-pragmatiske hensyn – topikalisering, passivvending m.v. – virker ind på det valgte verbums tilknyttede roller.

Der er rejst forskellige indvendinger mod Fillmores model, hvoraf mange siden er blevet inkorporeret som forbedringer i modellen. Tilbage står dog stadig bl.a. følgende væsentlige kritikpunkt: Fillmore opfatter sine semantiske roller som et universelt sæt faste roller, eksisterende relativt uafhængigt af de forskellige verber, som de enkelte verber kan få tildelt sit særlige rollesæt ud fra. Det er imidlertid spørgsmålet, om semantiske roller kan opfattes således, hvis deres universalitet samtidig skal sikres. Ganske vist ændrer Fillmore holdning til de semantiske roller på ét væsentligt punkt: Hvor opfattelsen før 1968 er, at det er valget af rollesæt, der bestemmer, hvilke verber, der kan vælges i en sætning, er den efter 1968, at det omvendt er valget af verbum, der bestemmer de semantiske rollers antal og art (svarende til opfattelsen i valensteorien). Imidlertid forekommer holdningsændringen langt fra tilstrækkelig. Forholdet mellem universelt rollesæt og sættet af verber er stadig ganske udvendigt.

Nu opererer Fillmore ganske vist med følgende tre krav til opstillingen af et universelt rollesæt: (a) sættet skal være opstillet sådan, at der aldrig kan forekomme flere tilfælde af samme rolletype i en sætning, med mindre (b) rollerne er koordinerede (som fx i *Manden* (AGENT) og *konen* (AGENT) *gik sig en tur*). Endvidere skal sættet (c) være opstillet sådan, at hver rolle i en sætning aldrig må bestå i en kombination af flere rolletyper. Mens de to første krav skal sikre, at der abstraheres så moderat, at rollekonfigurationen omkring de enkelte verbaler stadig afspejler en semantisk forskel mellem de enkelte NP'er i en sætning – vi kan fx ikke have rollen 'fænomen' eller 'entitet', da den vil gøre alle NP'er ens, fx *Manden* (ENTITET) *tog bogen* (ENTITET) – skal krav (c) sikre, at rollerne i rollesættet forbliver primitive, så antallet af roller ikke risikerer øgning ved

kombination. Begge krav lægger restriktioner på, hvad der kan forstås som et universelt rollesæt.

Som det er påpeget fra flere sider, er disse krav imidlertid langt fra tilstrækkelige. Ikke mindst sikrer de ikke sættet mod at være åbent over for ad hoc-udvidelser. Og som Chapin så ganske rigtigt har anført det:

A Case system which permits the postulation of a new case to handle every problematic instance is not a theory of substantive universals, but a notational system for ad hoc description [...] (Chapin 1972: 651; citeret fra Somers 1987: 25)

Men herudover er det også spørgsmålet, om kravene overhovedet er nødvendige, ja rimelige. Faktisk mener jeg det ikke – i hvert fald ikke, som de står hos Fillmore. Jeg er for så vidt enig med Fillmore i, at et rollesæt bør figurere, så samme rolle normalt aldrig forekommer flere gange i forbindelse med samme verbum. Men det behøver på ingen måde formuleres som overordnet, formelt krav, sådan som Fillmore gør det. Det gives allerede ud fra det forhold, at enhver semantisk rolle altid er defineret som forskellig fra alle andre roller i sin relation til verbet i en given sætning. Når man ser bort fra visse reciprokke konstruktioner som fx *Drengene slås med pigerne*, gælder det altid. Hvad disse undtagelser i øvrigt angår, ser jeg i modsætning til Fillmore, der netop er bundet af sine generelle krav, intet problem i i sådanne tilfælde at operere med flere roller af samme type. De vil aldrig komme i konflikt med hinanden.

Men hvordan vil jeg nu med baggrund i alle disse sæt af konkret bundne semantiske roller egentlig nå frem til at bestemme et universelt sæt roller? Hvordan kan jeg, sådan som problematikken er stillet op, undgå at blive stikkende i det konkrete? Det er selvfølgelig det springende punkt i min kritik. Men her mener jeg med min dobbelte aspektkalkule at kunne give et svar. Er man villig til at se enheden for definitionen af de semantiske roller, ikke i det enkelte verbum, men i **den samlede aspektkalkule**, vil man hurtigt kunne finde frem til et rollesæt, der vil kunne kaldes universelt.

Som vi har set, danner den dobbelte aspektkalkule en konstruktiv sammenhæng af verber, der samtidig repræsenterer en forklaringskraftig abstraktion fra sammenhængen af alle verber i sproget: Ifølge denne vil ethvert verbum i sproget kunne konstrueres med udgangspunkt i et eller flere af verberne i kalkulen. I den forstand er kalkulen universel – med de kvalifikationer, jeg har været inde på i

forrige afsnit omkring et muligt fravalg af enten *være*-serien eller *have*-serien. Samtidig udgør kalkulen i sig selv en konkret sammenhæng i betydningen: Den er i sig selv et brugbart sprog, selv i de tilfælde, hvor man vælger at tale om abstrakte mængder, fx matematisk definerede mængder. Derfor udgør kalkulen samtidig en tilforladelig matrice for konstruktionen af forskellige semantiske roller (individer og mængder) i deres konkrete forhold til de verber, de optræder sammen med. Men netop fordi enhver rolle altid vil optræde i et konkret rollemønster i relation til et konkret – simpelt (*være, have*) eller konstrueret (*blive, gøre, få, give*) – verbum, vil den være defineret – ikke abstrakt i betydningen: som indgående i et sæt stående over for ethvert "tilfældigt" verbum i sproget, sådan som Fillmores roller – men konkret: som en rolle enten tilknyttet *være, blive, gøre, have, få* eller *give* eller tilknyttet et verbum konstrueret med baggrund i et eller flere af disse seks verber.

Men netop derfor vil Fillmores krav være irrelevante. Der vil ikke være nogen grund til at opstille, hverken kravet om, at der kun må være én rolle pr. verbum, eller kravet om, at ingen af rollerne må bestå af sæt af træk: Dels vil alle roller i den mereologisk tolkede aspektkalkule være entydigt bestemt i deres forskellighed fra hinanden i relation til deres respektive verbum i kalkulen, hvilket gør reglen om, at der ikke må være flere roller af samme type i samme sætning, irrelevant. Dels vil alle verber, der er konstrueret på baggrund af et eller flere verber i kalkulen, på den ene side kunne beskrives præcist i deres konkrete og sammensatte, men da måske ikke længere universelle, rolle. Dels vil de på den anden side kunne føres tilbage til et passende sæt universelle roller, hvilket gør kravet om, at rollerne ikke må være sammensatte, irrelevant for det universelle rollesæt (og overflødig for definitionen af mere konkrete og sammensatte semantiske roller).

Men hvori består nu sættet af universelle roller?

Først og fremmest synes de roller, der kan angives i forbindelse med den abstrakte, mereologisk tolkede mængdelære, at måtte være universelle. Hertil må man også regne de roller, der kan knyttes til mængden af spatio-temporale punkter. Denne mængde sammenholdt med det årsagsbegreb, der er indført med *gøre* og *give*, giver nemlig netop, hvad der svarer til de kantske transcendentale anskuelserformer tid og rum samt den transcendentale forstandskategori kausalitet.

Jeg vil i det følgende forsøge at bestemme ikke blot ét, men hele to sæt semantiske roller: dels et sæt, som fremkommer gennem en tæt, mereologisk tolkning af de enkelte entiteter i verden set i forhold til de verber, de optræder sammen med i den dobbelte aspektkalkule; dels et sæt, som fremkommer på baggrund af en kontrolleret abstraktion over det første sæt roller.

Ideen med at lade de semantiske roller forstå inden for rammerne af en matrice af på den ene side basale verber, på den anden side verber, der i mere eller mindre umiddelbar forstand er afledt heraf, er ikke ny. Blandt andet har Chafe (1970) og på baggrund af Chafe også Cook (1979) forsøgt sig med en matricebaseret afledning af semantiske roller i stil med den her foreslåede, ganske vist inden for rammerne af et betydningskompositionelt, generativt semantisk paradigme. Deres forslag adskiller sig derfor, men også af andre grunde, på væsentlige punkter fra mit. Af helt overordnet betydning er naturligvis, at deres grundlag ikke udgøres af den dobbelte aspektkalkule. Det betyder bl.a., at prædikativet får en helt anden – og mere traditionel – behandling. Hverken Chafe eller Cook opfatter denne grammatiske kategori som udtryk for en semantisk rolle. Det falder imidlertid helt naturligt i min kalkule, hvor sætninger som *Træet står i skoven* og *Træet er stort* på baggrund af den mereologiske tolkning af mængdelæren vil blive behandlet ens.

Før vi indleder undersøgelsen af de semantiske roller, vil jeg først gentage skemaet fra forrige afsnit, men nu med syntaktiske kategorier anført under de respektive nominale, prædikative og lokative led i de forskellige sætningstyper. (Jeg vælger "LOKALITET" i stedet for præpositionsforbindelse el.lign., selv om betegnelsen har semantiske konnotationer. Udtrykket skal imidlertid i denne forbindelse forstås udelukkende syntaktisk, i modsætning til den rollebetegnelse "lokation", jeg senere vil indføre). For at lette overblikket har jeg som syntaks valgt danske 'normalsætninger' (dvs. subjekt spidsstillet). Skemaet ser sådan ud:

B ramme for A
(A i fokus)

A	er	B
subjekt	prædikativ	
A	er	B
subjekt	i	lokativ

A	bliver	B
subjekt	prædikativ	
A	kommer	B
subjekt	i	lokativ

C ⇒ →

C	gør	A	B
subjekt		objekt	objektsprædikativ
C	kommer	A	B
subjekt		objekt	i lokativ

Figur 6

Jeg har angivet typen **grøn har træet som del*, **grøn får træet som del* og **C giver grøn træet som del*, der synes ejendommelig i dansk, i kantet parentes. Da typen af samme grund ikke genererer nogen kendte semantiske roller, har jeg sat spørgsmålstegn i stedet for.

Lad os med ovennævnte syntaktiske overvejelser som udgangspunkt forsøge at konstruere de semantiske roller, først for den prædikative, dernæst for den lokative udgave af den dobbelte aspektkalkule.

A del af B
(B i fokus)

[B	har	A (som del)]
?		?

B	har	A
subjekt		dir. objekt

[B	får	A (som del)]
?		?

B	får	A
subjekt		dir. objekt

C ⇒ →

[C	giver	B	A (som del)]
?		?	?

C	giver	B	A
subjekt		ind. objekt	dir. objekt

Hvad den prædikative udgave angår, kan der opregnes i alt 14 mulige semantiske roller, nemlig:

1 er (del af) 2

5 bliver (del af) 6

9 gør 10 (del af) 11

3 har 4 (som tilhører)

7 får 8 (som tilhører)

12 giver 13 14 (som tilhører)

Alle disse semantiske roller er unikke, og de er præcist defineret gennem deres placering i den matrice, som mængderelationer, specificeret af de pågældende verber, udgør. Vi kan – idet vi låner mereologisk terminologi – kalde de respektive roller:

- 1 del-i-fokus-i-tilstand
- 2 helhed-som-baggrund-i-tilstand
- 3 helhed-i-fokus-i-tilstand
- 4 del-som-tilhører-til-helhed-i-tilstand
- 5 del-i-fokus-som-patient-for-tilstandsændring
- 6 helhed-som-baggrund-for-tilstandsændring
- 7 helhed-i-fokus-som-modtager-af-tilstandsændring
- 8 del-som-tilstandsændring-modtaget-af-helhed
- 9 gør
- 10 del-i-fokus-som-patient-for-tilstandsændring-forårsaget-af-gør
- 11 helhed-som-baggrund-for-tilstandsændring-forårsaget-af-gør
- 12 giver
- 13 helhed-i-fokus-som-modtager-af-tilstandsændring-givet-af-giver
- 14 del-som-tilstandsændring-modtaget-af-helhed-givet-af-giver

Der kan nu foretages en kontrolleret reduktion i antallet af semantiske roller.

Den dobbelte aspektkalkule kan – som tidligere vist – ses som udtryk for forskellige aspektueringer af samme situation i verden. I situationen indgår forskellige entiteter, identificeret ved hver deres respektive semantiske rolle, dvs. hver deres relation til det verbum i verbaserien, de forekommer sammen med. Under fastholdelse af, at der ikke må fjernes nogen entiteter i verden, synes vi nu at kunne vælge følgende overordnede princip for en reduktion af de ovenfor angivne 14 semantiske roller:

I det omfang en entitet i verden allerede er blevet individuieret gennem en bestemt semantisk rolle i aspektkalkulen, vil vi bevare individuationen via denne semantiske rolle gennem resten af kalkulen (læst oppefra og ned og fra venstre mod højre).

Vi når da frem til følgende minimal sæt af semantiske roller⁶:

1 er (del af) 2

1 bliver (del af) 2

9 gør 1 (del af) 2

2 har 1 (som tilhører)

2 får 1 (som tilhører)

9 giver 2 1 (som tilhører)

altså i virkeligheden følgende 3 roller, nemlig DEL (1), HELHED (2) og GØRER (9). Da disse roller ifølge de antagne forudsætninger skal tolkes udelukkende prædikativt, vil det – svarende til en tingslig metafysik – være naturligt at kalde disse roller for henholdsvis TING eller OBJEKT (1), (fysisk) EGENSKAB (2) og AGENT (årsag eller intention) (9):

Bilen (1) er beskidt (2)

Bilen (1) bliver beskidt (2)

Jens (9) gør bilen (1) beskidt (2)

[Beskidthed (2) har bilen (1)]

[Beskidthed (2) får bilen (1)]

[Jens (9) giver, beskidthed (2) får bilen (1)]

Hvis vi holder os til de normalt kendte sprog, vil *have*-serien ikke være realiseret, hvilket vi har angivet ved kantede parenteser.

Som det kan ses af eksemplerne vil de ovennævnte 3 roller i en dansk normalsætning (i aktiv) være fordelt på følgende måde: OBJEKT vil være subjekt og EGENSKAB prædikativ i en intransitiv sætning; AGENT vil være subjekt, OBJEKT vil være direkte objekt og EGENSKAB objektsprædikativ i en transitiv sætning.

OBJEKT og AGENT svarer stort set til Fillmores OBJECT og AGENT. Hertil har vi yderligere tilføjet rollen EGENSKAB, som normalt ikke tildeles rolle-status i litteraturen om semantiske roller, og som altså heller ikke figurerer hos Fillmore. Imidlertid må vi ud fra en mereologisk analyse anse rollen for en helt normal semantisk rolle, da den på linie med alle øvrige semantiske roller fuldt ud lader sig specificere som forhold mellem del og helhed.

Lad os efter denne behandling af den prædikative tolkning vende os mod den lokative tolkning af aspektkalkulen. Her finder vi ligeledes et maksimalsæt på 14 roller:

1 er i 2
5 kommer i 6
9 kommer 10 i 11

3 har 4 (som tilhør)
7 får 8 (som tilhør)
12 giver 13 14 (som tilhør)

Vi kan kalde de respektive roller:

- 1 del-i-fokus-i-lokalitet
- 2 helhed-som-lokalitet-for-del-i-fokus
- 3 helhed-i-fokus-som-lokalitet-for-del
- 4 del-som-tilhør-til-lokalitet
- 5 del-i-fokus-som-patient-for-flytning-til-lokalitet
- 6 helhed-som-slutlokalitet-for-flytning-af-del
- 7 helhed-i-fokus-som-modtager-af-del
- 8 del-som-modtaget-af-helhed
- 9 gør
- 10 del-i-fokus-som-patient-for-flytning-forårsaget-af-gør
- 11 helhed-som-baggrund-for-flytning-forårsaget-af-gør
- 12 giver
- 13 helhed-i-fokus-som-modtager-af-del-givet-af-giver
- 14 del-som-modtaget-af-helhed-givet-af-giver

Ligesom for den prædikative tolknings vedkommende kan der her foretages en kontrolleret reduktion i antallet af lokative semantiske roller. Hvis vi følger princippet fra ovenfor om, at en semantisk rolle skal fastholde sin individuation, hvis den allerede én gang er blevet individuering, får vi følgende sæt semantiske roller:

1 er i 2
1 kommer i 2
9 kommer 1 i 2

2 har 1 (som tilhør)
2 får 1 (som tilhør)
9 giver 2 1 (som tilhør)

altså DEL (1), HELHED (2) og AGENT (9), dvs. nøjagtigt de samme roller som i den prædikative tolkning. Da kalkulen her skal tolkes lokativt i stedet for prædikativt bliver rollesættet imidlertid lidt anderledes: idet vi stadig holder os til en tingslig ramme, vil det være naturligt at kalde rollerne i dette rollesæt for OBJEKT (1) LOKALITET (2) og AGENT (9):

Der er benzin (1) på bilen (2)
Der kommer benzin (1) på bilen (2)
Hanne (9) kommer benzin (1) på bilen (2)

Bilen (2) har benzin (1)
Bilen (2) får benzin (1)
Hanne (9) giver bilen (2) benzin (2)

Vi har altså igen 3 minimalroller. Som vi kan se, er det eneste, der adskiller den lokative tolkning fra den prædikative, at rollen EGENSKAB er blevet erstattet af rollen LOKALITET.

I en dansk normalsætning (i aktiv) vil de lokative roller normalt være fordelt således: OBJEKT vil være subjekt og LOKALITET adverbial eller direkte objekt i en intransitiv sætning; agent vil være subjekt, OBJEKT direkte objekt og LOKALITET adverbial eller indirekte objekt i en transitiv sætning.

Sammenholder vi rollerne fra den prædikative og den lokative tolkning af den dobbelte aspektkalkule, kommer vi frem til følgende minimalsat på 4 roller:

OBJEKT
EGENSKAB
LOKALITET
AGENT

Det vil ifølge min opfattelse være det minimale, universelle (i betydningen: transcendentale) rollesæt for sprog, udstyret med en tingslig metafysik til muliggørelse af reference til ting lokaliseret i tid og rum og påvirket af agenter (virkende kræfter eller handleintentioner).

Det mest nøjagtige og sigende sæt roller vil selvfølgelig stadig være det maksimale sæt på i alt 28 roller (14 prædikative og 14 lokative roller), fordi rollerne her alle vil være individuering ud fra den helt specifikke relation, de står i til deres lokale verbum (og derfor vil være mulige at benævne uafhængigt af omtalen af noget verbum). Kan man imidlertid acceptere det ovenfor valgte princip for reduktion af rollerne – der reducerer disse roller til antallet af entiteter i verden, men ser bort fra, hvordan de kan individuering forskelligt gennem de enkelte verber i kalkulen – skulle det ovenfor anførte minimalsat på 4 roller dog være fuldt tilstrækkeligt. Det gælder selvfølgelig kun, hvis man – hver gang disse 4 roller optræder i en konkret situation – ser dem på baggrund af de konkrete aspektuelle verber, de optræder sammen med.

Rollesæt, der overstiger 4 roller, men tager roller fra det maksimale sæt på 28 roller, vil selvfølgelig kunne tænkes. Imidlertid vil der her være tale om ikke-nødvendige 'hybridformer'. En 'hybridform', der bringer mit minimalsat i retning af mange forslag til semantiske roller, vil være en form, der medtager 'modtagerrollerne' fra det maksimale sæt, altså rollerne (7) og (13) i den lokative

tolkning. Denne rolle vil svare til den BENEFICIARY-rolle, Fillmore diskuterer, men samtidig forkaster i Fillmore (1971).

Som man kan se, adskiller mit rollesæt sig fra Fillmores på væsentlige punkter. Min påstand er, at diskrepansen mellem mig og Fillmore hovedsagelig skal findes i, at mens mit rollesæt er udledt ud fra en klar matrice (den dobbelte aspekt-kalkule) samt et klart specificeret reduktionsprincip, så savner Fillmores rollesæt netop et sådant grundlag.

Lad os se på nogle karakteristiske ligheder og forskelle mellem Fillmores rollesæt og mit minimale rollesæt på 4 roller.

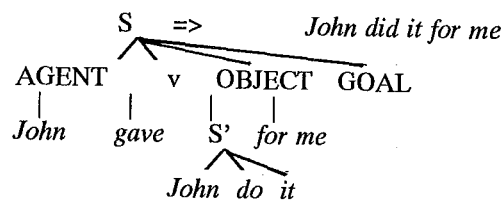
Jeg har allerede nævnt, at Fillmore mangler EGENSKABS-rolle, fordi han som så mange andre ikke ser den mereologiske sammenhæng mellem egenskab og lokalitet. Jeg vil her blot henvise til den tidligere diskussion.

Som sagt svarer mine roller OBJEKT og AGENT stort set til Fillmores OBJECT og AGENT. Der gælder også for den lokative tolkning af de to roller. Hvad angår Fillmores LOCATION-rolle, er der et delvis sammenfald med min LOKALITETS-rolle. Det er dog klart, at min rolle – på grund af det abstrakte, mereologiske grundlag for rollen – er gjort langt mere abstrakt end Fillmores.

Hvad Fillmores øvrige roller angår, dvs. EXPERIENCER, INSTRUMENT, SOURCE, GOAL og TIME, finder vi dem ikke i mit rollesæt. Men der er også en anden væsentlig forskel mellem Fillmore og mig: Vi har forskellig begrundelse for ikke at ville operere med rollen BENEFACTIVE som universel rolle.

Lad os først se på BENEFACTIVE, for om lidt at vende tilbage til de roller hos Fillmore, der ikke findes i mit rollesæt.

Grunden til at Fillmore forkaster BENEFACTIVE (jf. tidligere) er, at denne rolle ifølge ham vil kunne forstås som et transformationelt derivat af følgende type:

Figur 7

Jeg mener imidlertid ikke, analysen er holdbar. Ikke fordi, der er noget i vejen med analysen af det konkrete eksempel, altså *John did it for me* – faktisk anser jeg analysen her for helt i orden: Selvfølgelig kan man give noget til en anden, som man har til hensigt at føre hen til vedkommende – men fordi eksemplet vanskeligt kan bruges til at tilbagevise BENEFACTIVE som selvstændig, universel rolle. Fillmores transformationelle omtolkning af BENEFACTIVE som GOAL i en “overordnet” sætning må – ifølge det universaliserende sigte hos ham – være **generel**, dvs. GIVE altid må optræde i sammenhæng med en indlejret DO-sætning. Derfor må der også **altid** forekomme en selvstændig identificerbar handling DO i forbindelse med handlingen GIVE: Når jeg giver dig en gave, skyder jeg den (rumlig set) fra mig og over til dig; Når jeg giver planterne vand, hælder jeg vand fra kanden og over på planterne; osv.

Det problematiske ved analysen er imidlertid, at der forekommer masser af eksempler, hvor det er vanskeligt at identificere en DO-handling som selvstændig handling ved siden af GIVE-handlingen. Fillmores analyse gælder nok, når modtageren er opmærksom på eller bevidst om, at få noget af giveren. Her kan GIVE netop signalere dette forhold som et forhold ud over, at noget i en eller anden forstand bliver skubbet fra giveren over til en modtager, der da vil kunne analyseres som simpelt GOAL. Men så snart modtageren ikke er sig denne transport bevidst – fx hvis det drejer sig om nogle planter, der får vand, eller en lagkage, der får glasur på – opstår der vanskeligheder. Her må vi nemlig enten acceptere, at GIVE slet ikke yder noget ud over DO, altså at GIVE i realiteten er semantisk set overflødig. Eller vi må antage, at der i disse tilfælde er tale om en metaforisk brug af GIVE: Det, at jeg giver planterne vand, skal forstås i analogi med, at jeg giver dig en gave (som du som bevidst person modtager). Begge dele synes imidlertid uheldigt. I det første tilfælde vil det være besynderligt, om man havde et verbum, der kun havde betydning i forbindelse med visse former for DO, men ikke andre. I det andet tilfælde tildeles GIVE en konstruktiv sekundær rolle – GIVE konstrueres med baggrund i DO – hvorfor konstruktionen for det første bliver alt for tung, for det andet belastes unødigt af, at man nu skal forklare en række anvendelser som i virkeligheden metaforiske.

Heroverfor mener jeg, at min analyse, der ikke afleder GIVE af DO, men stiller DO og GIVE, altså *gøre* og *give*, på niveau med hinanden, og som yderligere opfatter distinktionen mellem de to verber som en grundliggende distinktion i fokuserings-aspekt, vil yde en langt bedre analyse af sammenhængen mellem

de to verber. Nu opererer jeg – som man kan se – lige så lidt som Fillmore med nogen BENEFACTIVE-rolle i mit minimalsat. Grunden til, at jeg ikke gør det, er imidlertid ikke, at den skulle kunne opløses i en konstruktion med et underliggende verbum DO, men at den ikke er begrundet i nogen selvstændig entitet i verden. Det, at den ikke er begrundet i nogen selvstændig entitet, betyder imidlertid ikke, at der ikke skulle være nogen modtager for *give* parallelt med et OBJEKT for *gøre*. Tværtimod fremgår det også af mit maksimalsæt af roller, at der findes en sådan modtager (rolle (13)). Den er så sammenfaldende med rolle (2) i mit minimalsat, altså LOKALITETS-rolle.

Lad os nu se på de roller hos Fillmore, der ikke findes i mit rollesæt.

Hvad Fillmores rolle EXPERIENCER angår, mener jeg ikke, at den kan være universel. Ved at udskille EXPERIENCER-rolle som særlig rolle ved siden af AGENT-rolle, sådan som det sker hos Fillmore, kommer man til at dække over det forhold, at en EXPERIENCER i virkeligheden er en AGENT. En AGENT figurerer altid (hvis den ikke forstås elliptisk som en ting eller person, jf. tidligere) som en virkende kraft eller en empragmatisk konciperet handleintention. Men en virkende kraft eller en handleintention vil altid afsløre adaptabilitet i forhold til omgivelserne, og dermed i virkeligheden tilstedeværelsen af selvstændige perceptuelle fakulteter. EXPERIENCER-rolle er dermed indbygget som aspekt i selve AGENT-rolle: Åbner jeg et vindue, er betingelsen for, at jeg kan gøre det, at jeg kan erfare, hvad situationen er: Jeg må kunne se, at vinduet er lukket. Men det kalder ikke på nogen særlig EXPERIENCER i mig ved siden af min rolle som handlende: Åbner jeg vinduet, er der et jeg, der åbner vinduet, altså en AGENT. Men der er ikke nogen selvstændig rolle EXPERIENCER ved siden af AGENT-rolle.

Heller ikke Fillmore-rollerne INSTRUMENT og GOAL synes at være selvstændige roller. INSTRUMENT kan konstrueres som en delhandling af en særlig type handling, hvor man ikke direkte udfører noget, men gør det, man gør, ved at udføre en anden handling, der da vil være den pågældende INSTRUMENT-delhandling (denne kan så evt. være kausalt forbundet med den første handling, fx *Han skaffede frisk luft i lokalet (mål) ved at åbne vinduet på vid gab (instrument)*). Og tilsvarende kan GOAL konstrueres som en delhandling, der ikke er INSTRUMENT i nogen yderligere delhandling. Det korte af det lange omkring disse roller er imidlertid, at de – hvis de forstås således – i virkeligheden blot udgør konkretiseringer af de roller, der allerede indgår i min dobbelte aspekt-kalkule. De er muligvis universelle – fx antages det normalt, og med rette, at

handlen vil være umulig, hvis ikke vi var i stand til i vores handlen at drage fordel af den underliggende kausale strukturering af vores erfaringsverden – men de synes ikke at kunne være transcendentale i betydningen: tilhørende de uomgængelige spatio-temporale og kausale betingelser. Vi vil altid (også) være i besiddelse af et non-instrumentelt anlagt handleberedskab, hvor vi ikke blot gør tingene, men faktisk også gør dem uden at vide hvorfor i betydningen: 'med hvilke midler'. Denne 'fænomenologisk givne' oprindelighed i vores handleliv er ganske vist ikke permanent: Den har sine årsager, som vi gennem bevidstgørelse undertiden vil kunne udnytte instrumentelt. Det rokker imidlertid ikke ved den kendsgerning, at vores handleverden altid vil have sine 'fænomenologiske primitiver', og at der altid vil være en sådan baggrund. Om ikke andet vil vi aldrig kunne komme uden om de såkaldte basishandlinger⁸, dvs. handlinger af typen: *Han hævede armen, Han rystede på hovedet*. Her er man principielt afskåret fra at spørge: med hvilke midler? Her smelter mål og midler principielt sammen.

Hvad SOURCE-rolle angår, er der tale om en rolle, der specielt knytter sig til udgangspunktet for en bevægelse langs en 'path' frem mod et GOAL i betydningen: en lokativ slutposition. SOURCE-rolle (og den tilsvarende 'path'-relaterede GOAL-rolle) kan imidlertid defineres ud fra den grundlæggende delhelheds-relation i min kalkule⁹.

Hvad Fillmores rolle TIME angår, er den indeholdt i min semantiske rolle LOKALITET. Som universelt element i sætningen findes tid dels som tempus og aspekt, dels som netop LOKALITET. Eksempler på LOKALITET af tidslig art er: *Et døgn har 24 timer; Dagen fik flere timer (= det gik mod sommer)*. Som det fremgår af eksemplerne, er tid som lokalitet relationer mellem tidspunkter eller perioder. Da tid i forbindelse med *blive, gøre, få* og *give* involverer, at tidspunkter og perioder skal være frie og flytbare størrelser, men vi normalt ikke kan flytte tingene rundt i forhold til tiden – det kræver i hvert fald en kraftig abstraktion fra væsentlige træk ved tidsbegrebet – er det sjældent, at tid som lokalitet knytter sig til andet end tilstande, altså til verberne *være* og *have*.

Det vil så være afslutningen på min sammenligning mellem Fillmores og mit sæt af semantiske roller.

Konklusionen må være, at det er en relativt udsigtsløs strategi at operere med et begreb om semantisk rolle, hvor man blot i abstrahthed stiller en sæt forskellige

roller over for de forskellige verber i sproget, sådan som Fillmore gør. Langt mere frugtbart forekommer det at abstrahere sig frem til et niveau, hvor man kan opbygge en intern konstruktiv sammenhæng af grundverber (og verbalforbindelser) – netop min dobbeltaspektkalkule – for dernæst uddrage et rimeligt rollesæt med hele denne sammenhæng som enhedsmæssig baggrund. Det synes at give et forsvarligt rollesæt for alle andre verber i sproget. Samtidig synes spørgsmålet om, hvorvidt der findes et universelt sæt roller, at kunne finde en fornuftig – transcendental – besvarelse.

5. Afsluttende bemærkninger

Jeg håber i min artikel at have vist frugtbarheden af en modelteoretisk anlagt tilbageføring af verbernes betydningsproblematik til en kerneproblematik, som i realiteten kun involverer seks centrale verber i sproget, nemlig på den ene side serien *være, blive* og *gøre* og på den anden side serien *have, få* og *give*.

Samtidig håber jeg at have vist frugtbarheden af denne problematik for tilvejebringelsen og af karakteriseringen af et universelt sæt af semantisk roller.

Noter

1. I von Wrights begivenheds- eller T-kalkule defineres en begivenhed ved hjælp af operatoren T ('og dernæst') samt et tilstandspar $\{p, \neg p\}$, hvor den ene tilstand altid vil være karakteriseret **logisk** – som en negation af den anden. Dette i erkendelse af, at det kun er i ganske få, veldefinerede, lukkede tilstandssystemer, det er muligt at skildre begge tilstande i en given begivenhed i positive termer, sådan som fx en lyskurv, der rummer fire mulige begivenheder: 'gulTgrøn', 'grønTgul', 'gulTrød' og 'rødTgul'.

2. Angående valget af disse to termer, så repræsenterer det, at jeg giver dem betegnelsen 'aspekt' selvfølgelig en yderligere belastning af det klassisk lingvistiske aspektbegreb i forhold til den belastning, Dowty allerede har udsat begrebet for. Da den semantiske side af aspektbegrebet imidlertid stadig respekteres, og fokuseringsaspektet repræsenterer en helt systematisk udvidelse af det dowtyske aspektbegreb, kan jeg ikke se noget problematisk i at udvide aspektbegrebet således. Aspekt betyder stadig 'synsvinkel på situation', en bestemt måde at se den på. I virkeligheden kan man sige, at fokuseringsaspekt er et endnu mere 'sandt' aspekt end det af Dowty indførte, da det ikke, som Dowtys konstruktivt indførte, involverer inddragelsen af nye individer i synsfeltet, som når der fx går fra tilstand til begivenhed og fra begivenhed til funktion eller handling.

Fokuseringsaspektbegrebet trænger selvfølgelig til en mere indgående, selvstændig behandling: Hvad er egentlig dets nærmere indebyrd, og i hvilken forstand er der tale om et semantisk begreb? Under alle omstændigheder gennemtvinger fokuseringsaspektbegrebet en vis orden i den konstruktive procedure: 'først sikrer du dig et overblik over summen af singletonmængder, dernæst udplukker du en del af denne sum' eller 'først går du til en given singletonmængde, dernæst skaffer du dig et overblik over summen af de singletonmængder, den – ifølge et vist kriterium eller gennem simpel opregning – tilhører'. Men hvordan det nærmere skal forstås – og om der evt. er empiriske (psykologiske, kulturelle) grunde til, at man som epistemisk subjekt foretrækker den ene angivelsesmåde af en situation frem for den anden – vil jeg ikke komme yderligere ind på i artiklen.

3. Visse prædikater som fx *blå* og *glad* synes at muliggøre en anden og mere direkte analyse, hvor man undgår at gå vejen omkring singletonmængder. Siger jeg *Stolen er blå*, idet jeg refererer til en blå stol, synes det blå, jeg refererer til, direkte at kunne opfattes som en delmængde af alt det blå 'stof', der findes spredt rundt omkring i verden.

Hvorvidt en sådan, mere konkret analyse af stoffers egenskaber er mulig, og om den i givet fald vil kunne yde et bidrag til en bedre forståelse af den dobbelte aspektkalkule, vil jeg ikke komme ind på i denne sammenhæng. Da andre prædikater, fx prædikateret *firkantet* i sætningen *Bordet er firkantet*, ikke kan opfattes som en delmængde af én eneste stor firkantethed, vil jeg vælge den mere abstrakte tolkning af prædikaterne, der inkluderer ikke blot *blå* og *glad*, men også *firkantet*. Det betyder ikke, at *firkantet* så ikke stadig skal forstås konkret: I det mereologiske begreb om *firkantet* indgår, at en del af begrebet indeholder *borde*, en andel del *firkantede ting*, herunder fx *bordben*, der i sig selv udgør en del af *borde*.

4. Selvom lokativer som *lagt til* eller *sat på* strengt taget ikke kan siges at referere til partitive relationer – relationerne er kompletive – vil partitivitet altid danne grundrelationen. Såvel i

konstruktiv som i mere 'pragmatisk-kognitiv' forstand.

Hvad det konstruktive angår, vil man i mereologien altid kunne definere 'overlapping' og 'kompletivitet' på baggrund af 'partitivitet', fx 'A overlapper B = Nogle A er del af B' (derefter vil man så kunne gå videre med indførelse af topologiske modeller til konstruktion af begreber som 'berøring' (= ved, på), 'passage' (= gennem) og 'skæring' (= over) samt metriske modeller til konstruktion af begreber som 'nærhed' (= ved, i nærheden af) og 'fjernhed' (= borte fra).

Hvad det 'pragmatisk-kognitive' angår, finder der ofte assimilation sted fra kompletivitet til partitivitet: Når der er hjul på bilen eller bilen har hjul, så udgør hjulene også en del af bilen, og når der er et tag på huset eller huset er forsynet med tag, udgør taget også en del af huset. Der opereres med andre ord normalt med følgende del-helheds-prototypikalitet:

A er på, til, ... B \approx A er i eller en del af (A og B)

Denne prototypikalitet udstrækker sig også ofte til tilfælde, hvor der er rumlig eller anden form for afstand mellem A og B: *Huset ligger ved søen, Manden går væk fra huset*, osv. Også her ligger der normalt en del-helheds-prototypikalitet bag, der vil udnævne den ene relator – her huset og manden – til fokal og den anden til beholder eller baggrund.

5. Disse roller svarer til det præsenterede skema. Vi har tidligere været inde på, at det ikke er angivet, at skemaet er ufuldstændigt i den forstand, at der til enhver sluttetilstand svarer en udgangstilstand. Den har vi imidlertid ikke angivet, bl.a. fordi det er sjældent, at udgangstilstanden er specificeret positivt, samtidig med at sluttetilstanden er specificeret som negation af udgangstilstanden, altså pT \rightarrow p (for notationsformen, se note 1). Dog findes der eksempler. Blandt andet nævner von Wright *ophøre*. Hvis der skal tages højde for eksempler som dette, må vi fordoble rollernes antal fra rolle 5 og fremefter, så vi i alt får 24 roller alene for den prædikative tolkning. Jeg vil dog undlade at opføre en liste over disse roller her.

6. Denne reduktion indebærer, at antallet af roller vil være det samme, også hvis vi inddrager de roller, der knytter sig til tilstandsændringer af typen pT \rightarrow p (se note 5).

7. For dette lokative rollesæt gælder naturligvis det samme som for det tidligere præsenterede: rollerne fra rolle 5 og fremefter lader sig fordoble.

8. Se hertil Danto 1965.

9. B \subset A tolket lokativt, altså som B i A, kan danne udgangspunkt for følgende definition af "B ikke i A": $\neg(B \subset A)$; herudfra kan vi igen definere "B (i en lokalitet) uden for A" således: $(B \subset C) \& \neg(B \subset A) \& \forall x ((x \subset A) \rightarrow \neg(x \subset C))$.

Litteratur

- Armstrong, David M. 1978. *Universals and Scientific Realism, Vol. 2: Theory of Universals*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Armstrong, David M. 1989. *Universals: An Opinionated Introduction*. Colorado: Westview Press.
- Chafe, Wallace. L. 1970. *Meaning and the Structure of Language*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Chapin, P. G. 1972. Review of 'Integration of Transformational Theories on English Syntax by Robert P. Stockwell et al. I: *Language* 48: 645–67.
- Cook, Walter. A. 1979. *Case Grammar: Development of the Matrix Model (1970–1978)*. Washington D.C.: Georgetown University Press.
- Danto, Arthur C. 1965. 'Basic Actions', *American Philosophical Quarterly* 2. 141–48.
- Dowty, David R. 1979 [1972]. *Word Meaning and Montague Grammar: The Semantics of Verbs and Times in Generative Semantics and in Montague's PTQ*. Dordrecht: D. Reidel Publishing Company.
- Fillmore, Charles. J. 1966. Toward a Modern Theory of Case. I: *The Ohio State University Project on Linguistic Analysis* 13. 661–75.
- Fillmore, Charles. J. 1968a. The Case for Case. I: Bach, Emmon & Robert T. Harms (udg.) *Universals in Linguistic Theory*. New York: Academic Press: 1–91
- Fillmore, Charles. J. 1968b. Lexical Entries for Verbs. I: *Foundations of Language* 4: 373–93.
- Fillmore, Charles. J. 1971. Types of Lexical Information. I: Danny D. Steinberg & Leon A. Jakobovits *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press: 370–92.
- Fillmore, Charles. J. 1977. Topics in Lexical Semantics. I: R. W. Cole (udg.) *Current Issues in Linguistic Theory*. Bloomington. Ind.: Indiana University Press: 76–138.
- Lakoff, George. 1970 (1. udg. 1965). *Irregularity in Syntax* (oprindeligt: *On the Nature of Syntactic Irregularity*). New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Lewis, David. 1973. *Counterfactuals*. Oxford: Basil Blackwell.
- Lewis, David. 1991. *Parts of Classes*. Oxford: Basil Blackwell.

- McCawley, James. D. 1968. Lexical Insertion in a Transformational Grammar without Deep Structure. I: *CLS* 4: 71–80.
- Oliver, Alex. 1992. The Metaphysics of Singletons. I: *Mind* 101: 129–140.
- Scaltsas, Theodore. 1990. Is a Whole Identical to its Parts?. I: *Mind* 99: 583–598.
- Somers, H. L. 1987. *Valency and Case in Computational Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Stalnaker, Robert. C. 1968. A Theory of Conditionals. I: *Studies in Logical Theory (American Philosophical Quarterly 2)*: 98–112.
- Strawson, Peter F. 1959. *Individuals: An Essay in Descriptive Metaphysics*. London: Methuen.
- Vendler, Zeno. 1967. Facts and Events. I: Vendler, Zeno: *Linguistics and Philosophy*. Ithaca, New York: Cornell University Press: 122–46.
- von Wright, Georg. H. 1963. *Norm and Action: A Logical Inquiry*. London: Routledge & Kegan Paul.
- von Wright, Georg. H. 1968. *An Essay in Deontic Logic and the General Theory of Action: A Logical Inquiry*. Helsinki: Acta Philosophica Fennica.

Forfatterliste

Per Durst-Andersen
Handelshøjskolen i København
Dalgas Have 15
2000 Frederiksberg
e-mail: Durst/FRA@CBS.DK

Lars Heltoft
Roskilde Universitetscenter 0323
Postbox 260
4000 Roskilde
e-mail: Larsh@babel.ruc.dk / #Larsh@babel.ruc.dk

Michael Herslund
Handelshøjskolen i København
Dalgas Have 15
2000 Frederiksberg
e-mail: michael/FRA@CBS.DK

Lisbeth Falster Jakobsen
Institut for Germansk filologi
Københavns Universitet
Njalsgade 80
DK-2300 København S
e-mail: lfj@coco.ihl.ku.dk

Lone Schack Rasmussen
Romansk institut
Aarhus Universitet
Jens Juels gade 84
8200 Aarhus N
e-mail: romlsr@hum.aau.dk

Peter Widell
Nordisk institut
Aarhus Universitet
Jens Juels gade 84
8200 Aarhus N
e-mail: norwidell@hum.aau.dk

Odense Working Papers in Language and Communication
No. 10, May 1996

Institute of Language and Communication
Odense University
Campusvej 55
DK-5230 Odense M
(E-mail: lfn@language.ou.dk)

General Editor: Karl-Heinz Pogner
(E-mail: pogner@language.ou.dk)

This issue is printed with financial support of the project
"Dansk Funktionel Grammatik"
(Lisbeth Falster Jakobsen & Peter Harder).

Printed in Denmark by Odense Universitets Trykkeri

ISSN 0906-7612

Indhold

<i>Lone Schack Rasmussen:</i> Forord	1
<i>Michael Herslund:</i> En diskussion af semantiske roller	7
<i>Lisbeth Falster Jakobsen:</i> Semantiske roller i tysk – og mine anskuelser om roller	21
<i>Lars Heltoft:</i> Grammatikalisering af semantiske roller i dansk	43
<i>Lone Schack Rasmussen:</i> Semantiske roller i spansk	65
<i>Per Durst-Andersen:</i> Kasusroller og participantroller i russisk	89
<i>Peter Widell:</i> Aspektuelle verbalklasser og semantiske roller – Den dobbelte aspektkalkule	135
Forfatterliste	169